

i.remissvar@regeringskansliet.se

li.dl@regeringskansliet.se

Yttrande över Remiss av betänkande: En översyn av kontrollorganisation och finansieringen av kontroll i livsmedelskedjan för att förenkla för företag (SOU 2025:64)

Sámiid Riikkasearvi (SSR) har beretts tillfälle att avge synpunkter på ovan nämnda remiss.

Inledande kommentarer

SSR är en politiskt obunden intresseorganisation för renskötseln och samiska näringslivs- och samhällsfrågor. Organisationens syfte är att tillvarata och främja de svenska samernas ekonomiska, sociala, rättsliga, administrativa och kulturella intressen med särskild hänsyn till renskötseln och dess binäringsars fortbestånd och sunda utveckling.

SSR arbetar för en livskraftig hållbar naturbetesbaserad renskötsel. Renskötseln är en bärande del av den samiska kulturen och utgör samtidigt en viktig del av landsbygden i norra Sverige genom att skapa arbetstillfällen och tillföra viktiga värden till samhället i stort. Renköttet har även en central roll i livsmedelsberedskapen i glesbygdsområden, där den lokala produktionen bidrar med tillgång till livsmedel vid störningar i de nationella distributionskedjorna.

Kontakt med representanter för det samiska folket.

I betänkandet tydliggörs inte om representanter för det samiska folket har kontaktats under utredningens arbete. Enligt SSR bör sådan kontakt etableras redan i samband med att utredningsdirektiven utformas. Vidare anser SSR att det i direktiven uttryckligen bör anges att utredaren ska samråda med representanter för det samiska folket.

För fortsatt arbete och beredning av dessa frågor vill SSR påminna departementet och berörda myndigheter om lagen (2022:66) om konsultation med det samiska folket (konsultationsordningen) som trädde i kraft 1 mars 2022. Frågor som berör livsmedel och livsmedelsproduktion kan vara ärenden som får särskild betydelse för samerna både utifrån rennäringen som primärproducenter och samiska förädlingsföretag men även samer i allmänhet utifrån perspektivet matsuveränitet. SSR hoppas att Regeringskansliet har konsultationsordningen i åtanke vid utformandet av kommande direktiv samt handläggning av ärenden som kan påverka den samiska kulturen, språket, rennäringen, eller andra samiska näringar. SSR vill även uppmärksamma departementet på att konsultat-

ionsskyldigheten kan omfatta fler samiska parter än Sametinget. SSR har ett särskilt intresse i fråga, och med hänsyn till våra stadgar samt den påverkan ärendet får för organisationen, bör även SSR konsulteras.

Sverige har genom flertalet nationella och internationella åtagande förpliktat sig till att utövande av samiska traditionella näringar möjliggörs. Samernas rätt till renskötsel fastslås uttryckligen i regeringsformen 2 kap 17 § om näringsfrihet. Bestämmelsen anger att samernas rätt att bedriva renskötsel framgår av lag. Lagbestämmelsen är ett grundlagsskydd och synliggör existensen av samernas renskötselrätt. Bestämmelsen förstärks genom Europakonventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och Europadomstolens praxis.¹

Renskötseln är en erkänd del av samernas kultur och traditionella levnadssätt i Sverige. Grunden för detta synsätt framgår av regeringsformen 1 kap 15 §. Bestämmelsen innefattar bland mycket annat stöd till samerna i egenskap av ursprungsfolk² samt till Sveriges nationella minoriteter varav samerna utgör en³. I bestämmelsens femte stycke fastslås att *"Samiska folkets och etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas."* I förarbetena till stadgandet uttalas att ordet "kultur" i detta sammanhang ska ges en vidsträckt tolkning och även innefatta den renskötsel som är ett centralt inslag i samernas traditionella levnadssätt.⁴ Anledningen till att samerna särskilt omnämns i bestämmelsen är samernas erkända ställning som urfolk.⁵ Samebyarnas bedrivande av renskötsel utgår från vår kunskap och våra värderingar och detta måste alltid tas i beaktning.

Övriga kommentarer

Livsmedelskontroll i norr. SSR ser behov av ökad samverkan mellan myndigheterna och ser gärna en utredning på om problem med bemanning av slakterierna i norr som finns kanske kan lösas genom att samverka med länsstyrelserna, om de också har officiella veterinärer. En annan möjlig lösning är samarbete med lokala veterinärer ex. distriktsveterinärerna. Vid de tillfällen Livsmedelsverkets egen personal inte kan bemanna renslakterierna kan myndigheten delegera besiktningen till lokal veterinär vilket skulle möjliggöra fler slakttillfällen för de mindre slakterierna som ej slaktar kontinuerligt varje vecka. Detta skulle även ha en positiv effekt för minskning av transporter både ut miljömässigt hänseende, djurvälfärd samt ekonomiskt för renägarna.

Ökad dialog. Vi välkomnar förslaget om att Livsmedelsverket, Jordbruksverket och länsstyrelserna ska åläggas att regelbundet och vid behov föra dialog med branschföreträdare och aktörer i livsmedelskedjan. SSR har vid flertalet tillfällen efterlyst samarbete mellan myndigheter, renslakterierna, renskötseln och renskötseln företrädare för att ta fram nya idéer och se över förslag som främjar företag inom samisk matproduktion, vidareförädling och renskötseln som primärproducenter. Renskötseln ser idag stora konsekvenser av klimatförändringen och minskade betesmarker p.g.a. intrång, det finns inte

¹ Warnling-Nerep m.fl., Statsrättens grunder, 3 uppl., s. 174 f.

² Prop. 1976/77:80 "om insatser för samerna", KrU 1976/77:43, bet. 1999/2000:KU 6 s.22. m.m.

³ Prop. 1998/99:143 "Nationella minoriteter i Sverige"

⁴ Prop. 1975/76:209 "om ändring i regeringsformen"

⁵ Prop. 2009/10:80 "En reformerad grundlag" s. 246 f. och s. 330 f.

utrymme att anpassningsförmågan begränsas ytterligare av regelverk. Den pågående anpassning som görs inom renskötseln måste fokusera på renens välbefinnande, klimatanpassning samt möjliggöra fortsatt överlevnad för den samiska kulturen.

Djurägarens ställning. SSR delar utredningens bedömning att djurägarens ställning behöver stärkas och att regeringen bör ge Livsmedelsverket i uppdrag att ta fram förslag på åtgärder som gör detta.

Konsekvenser för samiska företag. Betänkandet redovisar konsekvenser för flera aktörer inom livsmedelskedjan men motsvarande analys saknas för den samiska matproduktionen och det samiska folkets rätt till matsuveränitet. Enligt SSR bör en utredning av denna omfattning även beakta hur förslagen kan påverka det samiska folket, dess näringar och den samiska matsuveräniteten.

Sámiid Riikkasearvi

Jenny Wik Karlsson
Förbundsjurist/verksamhetschef

Anna-Marja Kaddik
Näringshandläggare